

noutăți

în cercetarea minorităților naționale din România

▪ cărți

Cercel, Cristian: *Filogermanism fără germani. România în căutarea europenității. Iași: Polirom, 2021. 288 p.*

Cartea lui Cristian Cercel propune o deconstrucție a imaginilor și discursurilor adesea pozitive cu privire la minoritatea germană (și la germanitate, în sens mai larg) în contextul românesc de după 1989, arătând însă și filiația mai largă a acestora. Lucrarea se poziționează sceptic față de un așa-numit „filogermanism fără germani”, arătând că acest fenomen poate fi cel mai bine înțeles prin recursul la concepte precum „auto-colonizare”, „auto-orientalism” și „liminalitate”. Conform analizei din paginile volumului de față, filogermanismul românesc (fără germani, dar adesea în căutare de germani) se arată a fi strâns legat de nevoia afirmării unei identități europene, ale cărei temeuri, presupozii și implicații trebuie însă privite în mod critic. Dincolo de aparenta celebrare a alterității pe care o sugerează germanofilia românească, găsim adesea o înțelegere depreciativă a identității românești a cărei europenitate este pusă în pericol de absența germană, ori reprezentări derogatorii cu privire la alte minorități, precum maghiarii ori romii. Filogermanismul românesc sugerează totodată existența unei potențiale compatibilități româno-germane, care se hrănește la rândul ei din ierarhizări sociale, economice și culturale, care ar merita și ele trecute printr-un filtru critic, nefiind cătuși de puțin inocente. Cartea are la bază o teză de doctorat susținută în anul 2012 la universitatea Durham, transformată ulterior într-un volum publicat în limba engleză în 2019 la editura Routledge.

Demeter Gábor - Bottlik Zsolt (cu contribuția lui Csaplár-Degovics Krisztián): *Maps in the Service of the Nation. The Role of Ethnic Mapping in Nation-Building and Its Influence on Political Decision-Making Across the Balkan Peninsula (1840-1914). Berlin: Frank&Timme, 2021. 310 p.*

Autorii și-au propus să răspundă la întrebarea dacă hărțile etnice ale Peninsulei Balcanice create între 1840 și 1914 pot fi considerate produse științifice, ori aceste hărți au servit scopurilor politice ale statelor-națiune sau agenda regională a marilor puteri. În ciuda progreselor metodologice evidente, hărțile au fost adesea contradictorii indicând faptul că scopurile propagandistice au jucat un rol important în crearea lor.

Cartea investighează (1) discrepanța dintre datele statistice și vizualizarea acestora pe hărți; (2) măsura în care pot fi considerate de încredere statisticile otomane și interpretarea lor în Vest, respectiv în Balcani; (3) potrivirea tehnicilor de vizualizare adoptate; și (4) diferența calitativă și

de conținut între hărțile create pentru publicul larg și cele create pentru decidenții politici. Autorii aplică metode interdisciplinare cu scopul de a deconstrui aproximativ 100 de hărți prin analiza datelor, tehnicile de vizualizare și intențiile din spatele creării hărților. Apoi, redesenează 50 de hărți cu categorii și scară uniforme, respectiv o tehnică de vizualizare diferită cu scopul de a face posibilă comparabilitatea.

Cartea poate fi descărcată integral de pe pagina web a editurii, [aici](#).

Főcze János: A MADOSZ. Baloldali magyar történet a Román Királyságban (1934-1944). [MADOSZ-ul. O mișcare de stânga maghiară în Regatul României (1934-1944)]. Kolozsvár: Kriterion - Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2020. 336 p.

Volumul prezintă istoria Uniunii Oamenilor Muncii Maghiari (MADOSZ) din România. MADOSZ-ul, o mișcare politică de câteva mii de persoane, concentrată în jurul unui grup de intelectuali de stânga cu strânse legături cu Partidul Comuniștilor din România (PCdR), a fost fondată la 19 august 1934 la Târgu-Mureș. Organizație național-revoluționară cu centrul la Cluj, MADOSZ-ul - în conformitate cu directivele Internaționalei Comuniste - s-a poziționat împotriva „imperialismului românesc, burgheziei maghiare și [regimului] Miklós Horthy”. În această fază a evoluției, MADOSZ-ul s-a concentrat pe agitarea și organizarea țăranilor maghiari. Ca urmare a unei rebeliuni în Valea Ghimeșului asumată de MADOSZ, liderul mișcării, László Mayer, a fost arestat, iar mai apoi condamnat și înțemnițat. După ce Internaționala Comunistă și-a schimbat strategia în regiune, MADOSZ-ul a fost reorganizat ca partid politic de către László Bányai. După 1935 mișcarea s-a poziționat ca promotor al frontului popular de stânga, creat împotriva fasciștilor din Regatul României. Partidul politic MADOSZ a fost recunoscut de autoritățile românești la 8 ianuarie 1936 și a funcționat până la introducerea dictaturii regale din februarie 1938. Partidul a fost condus din 1937 de președintele Gyárfás Kurkó, Bányai păstrându-și poziția de secretar. MADOSZ-ul intrat în alianță cu Frontul Plugarilor și alte organizații satelite al PCdR, a participat la alegerile parlamentare din 1937 în alianța Partidului Național Tărănesc, fără însă a reuși să câștige vreun mandat. Organizație antirevizionistă de la început, MADOSZ-iștii de odinioară au luat parte la defilarea din 10 mai 1939 la Cluj. În ajunul celui de-al doilea arbitraj de la Viena (1940) ei au optat pentru un Ardeal integru și independent sub dominație sovietică. După cedarea Ardealului de Nord Ungariei, majoritatea foștilor membri MADOSZ și-au încetat activitatea politică, o minoritate a intrat însă în rândurile mișcării clandestine comuniste din cele două părți ale Transilvaniei. După trecerea frontului prin Transilvania, foștii membri MADOSZ au refondat organizația la 4 octombrie 1944 la Brașov, ca mai apoi, la 16 octombrie pe aceste baze să se formeze Uniunea Populară Maghiară.

Volumul de față are zece capitole: după o introducere și prezentarea surselor, respectiv a istoriografiei românești și maghiare despre temă, autorul tratează organizațiile premergătoare MADOSZ-ului, analizează grupul intelectualilor din centrul organizației, apoi parcurge cronologic istoria mișcării. Lucrarea se încheie cu concluzii, bibliografie și un indice de nume.

Nagy Botond: Mercur a keleti végeken: Határszéli gazdasági környezet és üzleti modellek a dualizmus kori Háromszéken (1867-1918). [Mercurius la confiniile orientale: Mediu economic de graniță și modele de afaceri în Trei Scaune în timpul dualismului austro-ungar (1867-1918).] Kolozsvár: Kriterion-Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2021. Vol. 1-2, 287+468 p.

Înființarea industriei autohtone reprezenta una dintre ambițiile eminente ale statelor moderne în spațiul est-european, efort cu evidente implicații asupra comerțului exterior. Pe la mijlocul secolului al XIX-lea ideea de liber-schimbism – promovată de Marea Britanie, câștigătoare a revoluției industriale și imperiul colonial nr. 1 mondial – domina politica comercială paneuropeană. Spre sfârșitul veacului protecționismul a avansat și a câștigat în gândirea economică națională, aducând cu sine diverse conflicte între statele partenere, în cadrul sistemului relațiilor caracterizate prin bilateralism. Comitatul Trei Scaune s-a situat în imediata vecinătate a graniței teritoriului vamal austro-ungar cu Regatul României, economia acestuia fiind influențată direct de către politicile de natură economică ale celor două țări. Lucrarea abordează punctele de cotitură ale relațiilor economice româno-austro-ungare, conjunctura diplomatică și factorii interni care au modelat cursul schimbului de mărfuri, cât și mediul economic specific zonei de graniță. Sunt urmărite cu metode analitice activitatea actorilor ramurilor de producție bază în cadrul economiei locale, unele dintre acestea fiind importante și pe plan național. Astfel, industria artizanală (în cazul nostru specializată pe prelucrarea pielii) reprezentând forme de producție arhaice și neavând capacitatea de cooperare eficientă și de reînnoire, este ramura care poate fi considerată cert victima ambițiilor economiilor naționale. În schimb, industria alimentară (alcool, acid carbonic, apă minerală, tutun), industria textilă (cuprinzând și manufactura) și cea forestieră, urmând diverse strategii s-au integrat cu succes în piața națională, profitând și de dezvoltările infrastructurale promovate de puterea centrală.

Roman, Raluca Bianca - Sofiya Zahova - Aleksandar Marinov: *Roma Writings. Romani Literature and Press in Central, South-Eastern and Eastern Europe from the 19th Century until World War II*. Brill, Schöningh, 2021. 276 p.

Cartea este axată pe perioada timpurie a publicațiilor roma, adică pe apariția primelor texte originale, ficțiune și articole gazetare semnate de autori de etnie romă. Bazată pe cercetări de arhivă și cercetări istorice ample, care au implicat și descoperirea unor surse noi, până acum necunoscute, activitățile literare rome în Europa Centrală, de Sud-Est și de Est sunt discutate în contextul lor istoric și în relație cu nașterea mișcării emancipatoare rome. Astfel, literatura și presa romă sunt încorporate în istoria și literatura națională, cazurile studiate fiind Imperiul Otoman, Bulgaria, Iugoslavia, România, Ungaria, URSS și Finlanda.

Volumul poate fi vizualizat integral pe pagina web a editurii, [aici](#).

■ reviste, articole

Prominoritate 2021/2

Dintre articolele numărului recent care abordează minoritățile din România semnalăm studiul lui Hanga András care conține analiza discursurilor politice legate de recensămintele trecute, respectiv cel care urmează să fie organizat în 2022, recensământul fiind conceput ca un eveniment care contribuie la conturarea profilului identității etnice. Erna Aletta Weghofer-Vad prezintă rezultatul unui sondaj derulat în județul Satu Mare privind folosirea limbii maghiare de către etnicii maghiari, cu accent pe domeniul economiei și piața muncii. Studiul lui Bálint Ablonczy este axat pe sprijinul acordat de către populația maghiară din Ungaria maghiarilor din România în anii 1980, analiza aprofundată fiind centrată pe activitatea studenților care frecventau Universitatea din Szeged. În blocul tematic dedicat recenziilor apare critica semnată de către Tamás Gusztáv Filep la volumul cuprinzând o selecție din activitatea publicistă a lui Paál Árpád (1880–1944), volumul editat de către Nándor Bárdi și Sz. Ferenc Horváth (Csíkszereda: Hargita Kiadóhivatal, 2020).

Articolele pot fi vizualizate integral pe pagina web a revistei, [aici](#).

National Identities, Vol. 23, 4/2021

Volumul este intitulat *Contested Minorities in the 'New Europe': National Identities in Interwar Eastern and Southeastern Europe* [Minorități contestate în „Europa Nouă”: Identități naționale în Europa de Est și Sud-Est în perioada interbelică] și este axat pe așa-numita „problemă a minorităților”, fenomen complex și larg răspândit pe teritoriul noilor state-națiune care au apărut pe teritoriul fostelor imperii în urma primului Război Mondial. Cazurile abordate sunt șvabii, maghiarii, minoritățile din Basarabia, respectiv activitatea organizației de tineret Straja Țării din România, ucrainenii din Polonia, suedezii din Estonia, precum și minoritățile din Basarabia. Autorii numărului: Olena Palko, Samuel Foster, Christopher Wendt, Anca Filipovici, Stephan Stach, Giuseppe Motta, Mart Kuldkepp, Petru Negura.

Articolele pot fi vizualizate integral [aici](#).

■ despre buletinul informativ Noutăți

Scopul proiectului este colectarea și difuzarea informațiilor despre lucrările științifice recent apărute în domeniul cercetării minorităților naționale din România, respectiv evenimentele de importanță majoră din această arie. Lucrările științifice și evenimentele incluse în acest buletin

noutăți

în cercetarea minorităților naționale din România
august-septembrie

informativ nu constituie o listă completă. Cei interesați să coopereze la realizarea buletinului informativ sunt rugați să ne contacteze la adresa: centru.doc@ispmn.gov.ro.